

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Випуск 1, 2025

Видавничий дім
«Гельветика»
2025

Головний редактор:

Сверлюк Ярослав Васильович, доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту мистецтв, Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

Члени редакційної колегії:

Аніщенко Вікторія Олександрівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та гуманітарних дисциплін, Пенітенціарна академія України, Україна

Березовська Людмила Іванівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики дошкільної освіти, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Україна

Буцjak Вікторія Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри гри на музичних інструментах, Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

Грібінченко Юлія Олександрівна, доктор мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри історії музики та музичної етнографії, Одеська національна музична академія імені А.В. Нежданової, Україна

Джус Оксана Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри професійної освіти та інноваційних технологій, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна

Кіндратюк Богдан Дмитрович, доктор мистецтвознавства, доцент, професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика педагогічного факультету, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна

Клепар Марія Василівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки початкової освіти, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна

Крижановська Тетяна Ігорівна, кандидат педагогічних наук, доцент, Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

Крусь Оксана Петрівна, кандидат педагогічних наук, доцент, Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

Кьон Наталя Георгіївна, кандидат педагогічних наук, професор, професор кафедри вокально-хорової підготовки, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», Україна

Лупаренко Світлана Євгенівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Україна

Обух Людмила Василівна, доктор мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри естрадно-вокального мистецтва, ЗВО «Університет Короля Данила», Україна

Обух Людмила Василівна, доктор мистецтвознавства, доцент, професор, Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

Потапчук Тетяна Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна

Пріма Дмитро Анатолійович, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри теорії і методики початкової освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна

Пріма Раїса Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії і методики початкової освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна

Прокопчук Вікторія Ігорівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри гри на музичних інструментах, Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

Редз Яціне (Reda Jasunė), доктор соціальних наук (освіта), доцент, Університет Клайпеди (Klaipėda University), Литва

Сверлюк Лілія Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри вокально-хорового мистецтва, Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

Ужинський Михайло Юрійович, кандидат мистецтвознавства, доцент, Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

Цюлюпа Наталія Леонідівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри естрадної музики, Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

Засновано у 2022 році. Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 1742 від 23.05.2024 року.

Ідентифікатор медіа: R30-04137.

Суб'єкт у сфері друкованих медіа – РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (вул. Степана Бандери, буд. 12, м. Рівне, 33028, rectorat@rshu.edu.ua, тел. (0362) 63-62-09)

Мови розповсюдження: українська, англійська, польська, німецька, французька, італійська, литовська, іспанська, болгарська.

Періодичність видання: 4 рази на рік.

Затверджено до друку та поширення через мережу інтернет відповідно до рішення Вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету (протокол від 24.04.2025 р. № 4).

Матеріали друкуються мовою оригіналу. Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. Редакція не завжди поділяє точку зору авторів публікацій.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Фахова реєстрація (категорія «Б»):

Наказ МОН України № 220 від 21.02.2024. (спеціальності: A1 – Освітні науки, A4 – Середня освіта (за предметними спеціальностями), A5 – Професійна освіта (за спеціалізаціями)).

Офіційний сайт видання: <https://journals.rshu.rivne.ua/index.php/art>

ЗМІСТ

<i>Аніщенко В. О.</i> ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ	5
<i>Горіна Л. І., Турчин Г. П.</i> МЕТОДИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ-ІНСТРУМЕНТАЛІСТІВ У ВИВЧЕННІ ДИРИГУВАННЯ	10
<i>Гриценко О. Е., Бородіна Т. М.</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПІД ВПЛИВОМ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....	15
<i>Демчук В. О.</i> РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПІДЛІТКІВ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	20
<i>Єгоров В. С.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ЗВУКОРЕЖИСЕРА: АКЦЕНТИ СУЧАСНОЇ ІНДУСТРІЇ.....	27
<i>Заря Л. О.</i> ШЛЯХИ НАВЧАННЯ ФОРТЕПІАННОМУ ВИКОНАВСТВУ ЗДОБУВАЧІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ...	33
<i>Кіндратюк Б. Д.</i> МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОГО КНЯЗІВСТВА, КОРОЛІВСТВА РУСИ	38
<i>Крижановська Т. І., Опалько А. А.</i> НЕТРАДИЦІЙНИЙ УРОК ЯК СЕРЕДОВИЩЕ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНОЇ (ХУДОЖНЬОЇ) КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІДЛІТКІВ.....	46
<i>Леснік О. С., Маргіна О. А.</i> ПОРІВНЯННЯ СОЛЬНОГО СПІВУ ТА ХОРОВОГО ВИКОНАННЯ: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ТА ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ВОКАЛЬНИХ ЗДІБНОСТЕЙ.....	51
<i>Литовченко В. С.</i> ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ АРТИСТІВ ОРКЕСТРУ: ПРОБЛЕМИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ.....	56
<i>Лю Кесінь</i> ДО СУТНОСТІ ФЕНОМЕНУ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ КЕРІВНИКА ДИТЯЧОГО ТВОРЧОГО КОЛЕКТИВУ.....	61
<i>Новікова А. В.</i> РОЛЬ МИСТЕЦТВА ТА МИСТЕЦЬКОГО КРАЇНОЗНАВСТВА ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ.....	67
<i>Овсіюк Н. М., Маковінська О. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ НАД ЗВУКОУТВОРЕННЯМ В ПРОЦЕСІ ВОКАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	73
<i>Омельченко С. Л., Крусь О. П.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНОГО ІНТЕРЕСУ ДО ГРИ НА БАЯНІ УЧНІВ ДИТЯЧОЇ МУЗИЧНОЇ ШКОЛИ.....	78
<i>Остапчук-Будз М М</i> СИМВОЛІЧНИЙ ВИМІР КЛАВІРНОЇ МУЗИКИ Й. С. БАХА У НАУКОВІЙ КОНЦЕПЦІЇ Б. Л. ЯВОРСЬКОГО.....	86
<i>Палаженко О. П., Димченко С. С., Крет М. В.</i> МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ МЕТРОРИТМІЧНОГО СПРИЙНЯТТЯ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ В ОРКЕСТРОВОМУ КОЛЕКТИВІ	91
<i>Потапчук Т. В., Фарица Н.-М. П., Сірук Б. С.</i> КОНЦЕРТНИЙ ВИСТУП ЯК РЕЗУЛЬТАТ МУЗИЧНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВОКАЛІСТА.....	96
<i>Прокопчук В. І., Пастушенко А. С., Яковенко Л. П.</i> НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ ПІСНІ.....	103
<i>Турчин Г. П., Горіна Л. І.</i> СПЕЦИФІКА ОРКЕСТРОВОГО АКОМПАНеМЕНТУ.....	111
<i>Цюлюпа Н. Л., Цюлюпа С. Д.</i> КОНЦЕРТМЕЙСТЕР У КЛАСІ ДУХОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ: ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ.....	116

CONTENTS

<i>Anishchenko V.</i> PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR ENSURING THE QUALITY OF FUTURE OFFICERS' TRAINING IN THE SECURITY AND DEFENSE SECTOR OF UKRAINE.....	5
<i>Horina L., Turchyn H. P.</i> METHODS OF DEVELOPING CREATIVE THINKING IN STUDENT INSTRUMENTALISTS IN THE STUDY OF CONDUCTING.....	10
<i>Hrytsenko O., Borodina T.</i> TRANSFORMATION OF CHOREOGRAPHIC CULTURE UNDER THE INFLUENCE OF GLOBALIZATION PROCESSES.....	15
<i>Demchuk V.</i> DEVELOPMENT OF EMOTIONAL INTELLIGENCE IN ADOLESCENTS AS A PSYCHOLOGICAL PROBLEM.....	20
<i>Yehorov V.</i> FORMING PROFESSIONAL READINESS OF AN AUDIO ENGINEER: KEY INDUSTRY EMPHASES.....	27
<i>Zaria L.</i> WAYS OF TEACHING PIANO PERFORMANCE TO STUDENTS OF PEDAGOGICAL EDUCATION....	33
<i>Kindratiuk B.</i> MUSICAL ART OF THE GALICIAN-VOLHYNIAN PRINCIPALITY OF KINGDOM OF RUS.....	38
<i>Kryzhanovska T., Opalko A.</i> NON-TRADITIONAL LESSON AS AN ENVIRONMENT FOR THE DEVELOPMENT OF ADOLESCENTS' CULTURAL (ARTISTIC) COMPETENCE.....	46
<i>Liesnik O., Margina O.</i> COMPARISON OF SOLO SINGING AND CHORAL PERFORMANCE: INTERRELATION AND INFLUENCE ON THE DEVELOPMENT OF VOCAL ABILITIES.....	51
<i>Lytovchenko V.</i> FORMATION OF PROFESSIONAL SKILLS OF ORCHESTRA ARTISTS: PROBLEMS OF DISTANCE LEARNING.....	56
<i>Liu Kexin</i> TO THE ESSENCE OF THE PHENOMENON: INDIVIDUAL STYLE OF THE HEAD OF A CHILDREN'S CREATIVE TEAM.....	61
<i>Novikova A.</i> THE ROLE OF ART AND ARTISTIC AREA STUDIES IN THE TRAINING OF TOURISM INDUSTRY SPECIALISTS.....	67
<i>Ovsiiuk N., Makovinska O.</i> THE PECULIARITIES OF WORKING ON SOUND PRODUCTION IN THE PROCESS OF VOCAL TRAINING.....	73
<i>Omelchenko S., Krus O.</i> THEORETICAL PRINCIPLES OF FORMING MUSICAL AND AESTHETIC INTEREST IN PLAYING THE BAYAN IN CHILDREN'S MUSIC SCHOOL STUDENTS.....	78
<i>Ostapchuk-Budz M.</i> THE SYMBOLIC DIMENSION OF J. S. BACH'S CLAVIER MUSIC IN THE SCIENTIFIC CONCEPT B. L. YAVORSKY.....	86
<i>Palazhenko O., Dymchenko S., Kret M.</i> METHODOLOGY OF FORMING METRORHYTHMIC STRUCTURE IN STUDENTS DURING CLASSES IN AN ORCHESTRA TEAM.....	91
<i>Potapchuk T., Faryna N.-M., Siruk B.</i> CONCERT PERFORMANCE AS A RESULT OF THE MUSICAL AND PERFORMING ACTIVITY OF A FUTURE VOCALIST.....	96
<i>Prokopchuk V., Pastushenko A., Yakovenko L.</i> NATIONAL-PATRIOTIC EDUCATION OF STUDENT YOUTH THROUGH THE MEANS OF UKRAINIAN INSURGENT SONGS.....	103
<i>Turchyn H., Horina L.</i> SPECIFICATIONS OF ORCHESTRA ACCOMPANIMENT.....	111
<i>Tsiuliupa N., Tsiuliupa S.</i> CONCERTMASTER IN THE WIND INSTRUMENTS CLASS: WAYS OF IMPROVING PROFESSIONAL SKILL.....	116

УДК 378.78:1.08

DOI <https://doi.org/10.32782/ART/2025-1-16>

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ МЕТРОРИТМІЧНОГО СПРИЙНЯТТЯ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ В ОРКЕСТРОВОМУ КОЛЕКТИВІ

Палаженко Олег Петрович

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри духових та ударних інструментів
Рівненського державного гуманітарного університету
ORCID ID: 0000-0002-6992-8929
e-mail: palazhenkooleg@ukr.net

Димченко Сергій Станіславович

старший викладач кафедри духових та ударних інструментів
Рівненського державного гуманітарного університету
ORCID ID: 0000-0002-4692-6197

Крет Михайло Васильович

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри вокально-хорового мистецтва
Рівненського державного гуманітарного університету
ORCID ID: 0000-0002-0052-1194

У статті досліджується ритм як унікальна форма упорядкування рухів й активності в часово-просторових рамках. Окрему увагу приділено формуванню точної метроритмічного сприйняття у музикантів оркестру, а також узгодженню рухів у часі, організації діяльності та особистісній поведінці. Ці аспекти розглядаються як засіб для втілення результатів інтерпретаційного аналізу.

Загальна характеристика розвитку метроритмічного сприйняття у здобувачів освіти під час занять в оркестровому колективі полягає у комплексному формуванні їхніх музичних та ритмічних навичок. Участь у колективних репетиціях та виступах сприяє удосконаленню внутрішнього відчуття ритму, координації і злагодженості у виконанні музичних творів. Студенти поступово засвоюють принципи організації метроритмічної структури, що включають точність темпоритму, синхронізацію із загальним звучанням ансамблю та гармонійну взаємодію з іншими учасниками. Під час занять велика увага приділяється відпрацюванню складних ритмічних малюнків, розумінню характеру музики, а також усвідомленню ролі кожного інструмента у загальному звучанні оркестру. Такий підхід сприяє не лише професійному зростанню майбутніх виконавців, але й розвитку їхньої слухової чутливості та емоційної виразності, що є важливими аспектами становлення сучасного музиканта. Усе це створює умови для поглибленого розуміння мистецтва колективного виконання і розвитку відчуття метроритму як невід'ємної частини виконавської культури.

Музичне мистецтво відіграє надзвичайно важливу роль у формуванні творчої та духовно багатогранної особистості. Воно є відображенням естетичного аспекту буття, створюючи умови для самовираження і насолоди від прекрасного. Ритм займає центральне місце в нашому житті, оскільки все навкруги підпорядковується його законам: зміни пір року, чергування дня і ночі, биття серця – усе слідує визначеним ритмічним закономірностям. Ця особливість є надзвичайно важливою також і для розвитку музиканта-оркестранта.

Почуття ритму зароджується і розвивається разом із формуванням емоційного сприйняття, моторики та пізнавальних здібностей у процесі взаємодії з музикою. Оркестровий колектив виконує надзвичайно важливу виховну роль – через мистецтво він допомагає учням усвідомити естетичну красу навколишнього світу, сприяє розвитку креативного мислення, стимулює бажання творити та здобувати насолоду від мистецьких проявів.

У цьому контексті ритм постає як своєрідний інструмент організації руху й часу у просторі. Формування якісного метроритмічного відчуття в оркестрових музикантів розглядається як вдосконалення тимчасової координації їхньої діяльності, а також як засіб розвитку навичок, що впливають на поведінкові реакції особистості. Це, своєю чергою, стає основою для гармонійного поєднання елементів аналітичної інтерпретації музичного твору.

Ключові слова: ритм, метр, метроритм, інтерпретація, оркестр.

METHODOLOGY OF FORMING METRORHYTHMIC STRUCTURE IN STUDENTS DURING CLASSES IN AN ORCHESTRA TEAM

Oleg Palazhenko

Rivne State University of the Humanities

Serhiy Dymchenko

Rivne State University of the Humanities

Mykhailo Kret

Rivne State University of the Humanities

The article considers rhythm as a specific form of organization of movements and activities in time and space. The process of forming a perfect metrorhythmic structure in orchestral musicians is also analyzed, as well as the temporal coordination of movements, activities and behavior of the individual, which is used as a tool for implementing the results of interpretative analysis.

Musical art is of exceptional importance in the formation of a creative and spiritually multifaceted personality. It reflects the aesthetic dimension of existence, creating conditions for self-expression and obtaining aesthetic pleasure.

Rhythm plays a key role in life, because everything around is subject to its laws: the change of seasons, periods of day and night, the beating of the heart – everything is subject to a certain rhythm. This ability is also important for the development of a musician-orchestrator.

A sense of rhythm is formed simultaneously with the development of the emotional, motor and cognitive components of musical perception. The orchestral collective educates students through art, helping them perceive the aesthetic value of the world, developing creative thinking, the desire to create and enjoy art.

Within the framework of this study, rhythm is considered as a unique form of organization of movement and time in space. The formation of an ideal metrorhythmic sense in orchestral musicians is interpreted here as the development of the temporal organization of activity and behavioral skills of the individual, which are a means of integrating the results of analytical interpretation of music.

Thus, musical time is perceived not only as a mechanical unit of measurement, but as an artistic means that establishes a harmonious relationship between the parameters of musical time and intonational expressiveness. Thanks to the subtle regulation of the tempo – from erasure to expansion of the time frame – the musical image penetrates deeper into the emotional perception of the listener, allowing each work to appear in its own unique artistic form.

Key words: *rhythm, meter, metro-rhythm, interpretation, orchestra.*

Постановка проблеми. Процес інтеграції України до європейського співтовариства зумовлює потребу перегляду й адаптації усталених аксіологічних орієнтирів, що, своєю чергою, провокує необхідність трансформації національної системи освіти. Сучасні виклики суспільного розвитку породжують нові запити особистості, формування яких великою мірою залежить від реалізації художньо-освітніх програм. Такі програми спрямовані на розвиток інтелектуальних здібностей, логічного мислення та творчого потенціалу індивіда, які набувають критичного значення в умовах сучасного динамічного середовища творчої діяльності. Питання переорієнтації сучасної освіти на інтегративний підхід, що враховує раціональні аспекти, творчі можливості та культурно-особистісні складові у вивченні музичного мистецтва, набуває все більшої актуальності. У цьому контексті ритм як один із фундаментальних елементів музики відіграє визначальну роль у побудові структури музичного мистецтва та формуванні естетично-ціннісного світогляду.

Визначення поняття ритму та його ролі в системі засобів музичної виразності залишається складним завданням. У музикознавстві тлумачення терміну «музичний ритм» відзначається різноманітністю підходів та часто характеризується суперечливістю. Ще за часів античності ритм розглядався як основоположний елемент мистецтв, до яких належали такі види, як живопис і скульптура. Саме тому давні греки включали ці художні форми до категорії музичного мистецтва та застосовували до них музичні принципи. У трактаті знаменитого філософа Аврелія Августина «Про музику» вперше була зроблена спроба систематизувати дослідження ритмічної організації музики (Палаженко, 2012, с. 253).

Аналізуючи метричні особливості поезії та музики, середньовічні мислителі базували свої роздуми на числових закономірностях, відкриваючи закони організації ритму: рівність, узгодженість та пропорційність. Саме ці якості створюють відчуття гармонії, задоволення та радості. Ритм, пульсація, рух і дія як формотворчі складові музичного мистецтва описують явища, що

мають багато спільного. Протягом тривалого часу педагоги підкреслювали значення руху як основного інструмента музичного розвитку. Це сприяло усвідомленню важливої ролі руху не лише у вдосконаленні фізичних можливостей людини, а й у збагаченні її духовного світу. У прогресивних педагогічних системах музичного виховання рухові завжди приділяли особливу увагу.

Для всебічного і гармонійного сприйняття музики одним із найважливіших елементів є ритм. Саме він забезпечує упорядкованість музичного твору та дозволяє людині відчутти його емоційну і технічну глибину. Якщо від ранніх шкільних років індивіду не прививається здатність сприймати і розуміти ритм, це може значно обмежити його можливість оцінювати музику у всій повноті її виразних засобів. У таких випадках уявлення про «музичну культуру» в такої людини залишаються на поверхневому рівні і нерідко стають недостатніми для розуміння глибини та багатогранності музичних творів. Як наслідок, етико-естетичне виховання втрачає не лише свої ключові орієнтири, але й здатність розвивати чуттєву сферу людини, залишаючи прогалини у формуванні її естетичного світогляду (Палаженко, 2012, с. 254).

У сучасній практиці освоєння музичного мистецтва важливе значення надається правильному виконанню художніх творів, що базуються на добре розвинених темпоритмічних навичках. Саме ці навички формують основу метроритмічного сприйняття музиканта, яке є фундаментальним аспектом його професійного становлення. У цьому процесі яскраво розкриваються творчі здібності виконавця, його індивідуальність, а також глибокий художньо-образний потенціал. Виконання музичних творів стає не лише технічним завданням, а й виявом особистісної чуттєвості, креативності й внутрішнього погляду виконавця на зміст і характер музичного матеріалу.

Метою цієї статті є обґрунтування особливості розвитку метроритмічного відчуття у здобувачів освіти в процесі занять в оркестровому колективі.

Аналіз наукових досліджень та публікацій. Процес розвитку виконавсько-творчих умінь і навичок здобувачів освіти в межах діяльності оркестрових колективів привернув увагу багатьох науковців, які зробили значний внесок у вивчення цієї теми.

Серед них варто відзначити І. Мариніна, О. Каргіна, Є. Смирнову, В. Подкопаєва, С. Малькова, Ф. Соломоніка, В. Чабанного, М. Соколовського та інших. Їхні дослідження стали важливим фундаментом для розуміння особливостей формування виконавських навичок і розкриття творчого потенціалу майбутніх виконавців у процесі роботи в таких колективах.

У сучасній психолого-педагогічній практиці спостерігається зростаючий інтерес до дослідження питань, пов'язаних із розвитком художньо-творчих здібностей особистості. Значний внесок у вивчення цієї проблематики зробили такі

науковці, як Д. Богоявленська, Ю. Бабанський, В. Кан-Калик, В. Загвязинський, А. Маслоу, В. Кузін, Л. Оршанський та інші. Завдяки їхнім науковим розвідкам було суттєво розширено теоретичну базу знань стосовно природи творчих здібностей, а також розроблено методичні підходи до їх активного формування в рамках освітнього процесу.

Окрему увагу слід приділити вагомим науковим здобуткам у дослідженні феномену музичного часу та темпоритму, що знайшли своє ґрунтовне відображення в працях таких науковців, як Б. Деменко, В. Холопова та О. Глазирін. Їхній науковий доробок є ключовим у поглибленому розумінні принципів функціонування музичного часу, а також його впливу на координацію та взаємодію виконавців у межах оркестрових та ансамблевих колективів.

Значний науковий інтерес становлять також роботи В. Апатського, Г. Падалки, Т. Пляченко, Я. Сверлюка та інших науковців, які зосередили свої дослідження на особливостях формування метроритмічної структури в музичних ансамблях. У працях детально проаналізовані аспекти розвитку виконавської майстерності та формування ритмічного чуття у музичній практиці. Методологічне значення цих досліджень є надзвичайно високим і визначальним для розуміння ключових аспектів музичної інтерпретації.

Варто також відзначити внесок С. Науменка, Н. Берегера та І. Тарана, які ґрунтовно дослідили феноменологію сприйняття метроритму на початкових стадіях музичної освіти. Їхні висновки та рекомендації формують значущу основу для впровадження практичних методик у навчальний процес, спрямований на розвиток ритмічного чуття у здобувачів освіти й молодих музикантів.

Виклад основного матеріалу. Музичне мистецтво займає особливе місце у становленні творчої та духовно багатой особистості. Воно є відображенням естетичного боку життя, надаючи можливість для самовираження і отримання естетичної насолоди. Ритм виступає фундаментальною складовою буття, адже практично все у світі слідує його законам: зміна пір року, чергування дня і ночі, биття серця – усе підкоряється певному ритмічному порядку.

Це вміння має надзвичайне значення для розвитку музиканта-оркестранта. Почуття ритму формується разом із розвитком емоційного сприйняття, моторики та когнітивних аспектів музичного досвіду.

Оркестровий колектив через своє мистецтво сприяє вихованню здобувачів освіти, допомагаючи їм глибше усвідомлювати естетичну цінність світу, розвивати творче мислення, прагнення до створення прекрасного та насолоди від музики.

У цьому контексті розвиток ритмічного чуття серед здобувачів освіти вищих навчальних закладів під час роботи в оркестрі набуває особливого

значення як одна з пріоритетних цілей музичної педагогіки. В. Апатський відзначав, що ритм у музиці легко сприймається на емоційному рівні, проте його важко точно визначити. Він стверджував, що творче виконання музичних творів сприяє виникненню відчуття ритмічної гармонії й допомагає інтуїтивно сприймати поетичний образ (Апатський, 2010).

Художньо змістовне, тобто сповнене глибокого сенсу й емоційної виразності, виконання музичних творів створює сприятливі умови для природного розвитку ритмічного чуття. Це чуття виявляється у здатності співпереживати музиці, переживати її внутрішній рух і тонко розрізняти емоційну наповненість кожного звукового відтінку. Глибина відчуття ритму дозволяє виконавцю не лише повністю зануритися у музичний твір, а й передати його чуттєвий зміст слухачеві. Оркестр виступає як своєрідний творчий синтез різних індивідуальностей. У його складі об'єднуються студенти, кожен із яких має унікальні художні вподобання, власне бачення концепції музичного твору, особисте розуміння деталей, таких як фразування, штрихи чи колористичне багатство звуку, виражене через тембр.

На думку Т. Пляченко, основним викликом у діяльності оркестрового музиканта є опанування метроритмічних аспектів, таких як чітке відчуття метру, точне дотримання темпу й гармонійна взаємодія з ритмічними моделями. У своїх дослідженнях науковця також зосереджує увагу на аналізі труднощів, що виникають у процесі репетицій оркестру. Зокрема, це стосувалося метроритмічних труднощів, які часто стають перешкодою для досягнення злагодженого звучання колективу. У працях ідентифіковано подібні проблеми і запропоновано конкретні підходи для їх подолання. Такі рекомендації включають практичні методи роботи над ритмом, вдосконалення метричної точності та розвитку ансамблевого мислення, що сприяє формуванню єдиного музичного простору всередині оркестру (Пляченко, 2010).

О. Д. Тарківська-Нагіналук підкреслює, що формування ансамблево-виконавського та оркестрового чуття можливе виключно в умовах спільної діяльності музичного колективу. При цьому готовність до виконання безпосередньо залежить від набутої практики колективної гри та індивідуального виконавського досвіду. Це створює певну напруженість між суб'єктивним сприйняттям музиканта і його виконавсько-інтерпретаційними навичками, які значною мірою визначаються індивідуальними можливостями. Подібний конфлікт проявляється у способі усвідомлення музикантом своєї ролі в роботі оркестру, а також у динаміці формування ансамблевого відчуття (Тарківська-Нагіналук, 2015).

У сфері ансамблевого та оркестрового виконання особливе значення надається точному

дотриманню ритмічних довжин, оскільки цей аспект тісно пов'язаний із метричною організацією музичного твору.

У цьому контексті Сергій Фейнберг звертав увагу на те, що ритм у роботі оркестру підпорядковується об'єктивним законам, які формують його структуру та організованість. Він наголошував, що ритмічна організація в оркестрі тісніше прив'язана до метру, оскільки саме нотний запис у таких умовах накладає певні обмеження на виразність і темперамент окремих виконавців. Цей підхід знаходить своє підтвердження у реальній творчій практиці, де ефективна колективна взаємодія між музикантами потребує найвищого рівня синхронізації дій, точного узгодження і чутливості до загального ритмічного малюнку (Апатський, 2010).

У процесі формування метроритмічного чуття кожен оркестровий музикант враховує як зовнішні, так і внутрішні фактори. До зовнішніх належать такі засоби, як ведення рахунку тактів голосом, допомога викладача чи використання метроному. Водночас внутрішні фактори охоплюють внутрішнє відчуття ритму, пульсацію та інтуїтивне сприйняття часу звучання через порівняння і зіставлення музичних фрагментів.

Поєднання цих зовнішніх і внутрішніх аспектів стає фундаментом для метроритмічного розвитку виконавця. Серед студентів це чуття формується у контексті оркестрової діяльності, де важливу роль відіграють як педагогічні методи, так і самостійна виконавська практика. Такий процес сприяє не лише технічному вдосконаленню, а й загальному музичному вихованню, створюючи умови для гармонійного розвитку цього складного феномену (Крицький 2009).

Необхідно звернути увагу на багатогранність функцій ритму, які виходять далеко за межі звичайного визначення чи організації часових тривалостей. Ритм є одним із ключових інструментів виконавської виразності, що відображає емоційну сутність музики й розкриває її образно-поетичний зміст. Завдяки цьому він стає провідником людських емоцій, здатним відтворювати складну структуру внутрішнього світу людини та передавати духовні настрої через музичне виконання.

Такий підхід підкреслює роль ритму як вагомого елемента у всьому музичному процесі. Не менш важливо приділити увагу ритмічному стилю музики, який відіграє значущу роль у музичній освіті майбутнього виконавця. Кожна історична епоха чи певний період мають характерні метроритмічні особливості, що відображають унікальність творчості композиторів і їхній неповторний стиль. Ознайомлення з цими рисами допомагає здобувачам освіти глибше розуміти специфіку різних музичних напрямків і точно відтворювати їх у межах історичного контексту.

У цьому дослідженні ритм аналізується як унікальна структура, що організовує рух і час у

просторі. Формування високого рівня метроритмічного чуття в оркестрових музикантів розглядається як процес розвитку тимчасової організації діяльності та формування поведінкових навичок особистості. Ці навички є інструментом, що дозволяє інтегрувати результати аналітичного осмислення музичного матеріалу.

Відтак, музичний час трактується не лише як механічна одиниця вимірювання, а як естетичний засіб, що встановлює гармонійний баланс між структурними параметрами музичного часу та інтонаційною виразністю. Завдяки тонкому регулюванню темпу, яке варіюється від стиску до розширення часових меж, музичний образ набуває глибшої емоційної проникливості. Це дає змогу кожному музичному твору розкритися у своїй унікальній художній формі, значно посилюючи його вплив на естетичне сприйняття слухача.

Висновки. Досконале відчуття музичного часу, яке формує основу метроритмічної структури музичного твору, значною мірою залежить від багатого досвіду оркестрових музикантів та їхньої здатності до художньо-образного інтерпретаційного мислення. Саме це мислення сприяє глибшому розумінню оркестрової партитури, яка містить ключові жанрові та стилістичні елементи. Ці елементи, своєю чергою, кожен виконавець може трактувати по-своєму, враховуючи рівень професійної майстерності та індивідуальні творчі уявлення.

У такій перспективі особливу роль для здобувачів освіти, які беруть участь у діяльності оркестрових колективів під час навчання, відіграють розвинені інтерпретаційні здібності. Саме вони допомагають точно передати музичний образ, відповідно до темпових і метричних нюансів твору. Це робить виконавсько-інтерпретаційний аспект ключовим елементом у розвитку розуміння структурованого метроритмічного чуття у процесі роботи в оркестрі.

Ритм, у цьому контексті, постає важливим засобом не лише створення емоційного настрою, але й розкриття художнього змісту музичного твору. Точна й виразна передача ритму є надзвичайно важливою для донесення глибокої художньої ідеї твору та формування цілісного емоційного враження у слухачів.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у більш глибокому та різнобічному аналізі метроритму в музичних творах. Це дослідження варто розглядати не лише як вивчення часовимірювального елемента, що визначає ритмічну структуру, а й як розкриття його ролі в переданні емоційно-виразного змісту.

Метроритм також варто розглядати як образно-поетичний елемент, що здатен генерувати художні смисли та істотно впливати на інтерпретаційне бачення оркестрових музикантів, сприяючи формуванню їхнього індивідуального підходу до виконання. Такий спосіб аналізу, у свою чергу, відкриває нові перспективи у сприйнятті музики як багатогранного явища.

Література:

- Апатський, В. М. (2010). Історія духового музично-виконавського мистецтва. Київ: ТОВ «Задруга». 320 с.
- Крицький В. М. (2009). Музично-виконавська інтерпретація: педагогічні проблеми музично-виконавської підготовки: монографія. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя. 158 с.
- Падалка Г. М. (2008). Педагогіка мистецтва. *Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін*. Київ: Освіта України. 274 с.
- Палащенко О. П. (2012). Особливості розвитку навичок ритму як складової музичної культури у дітей підліткового віку. Луганськ : ЛДШКМ. С. 253–254.
- Пляченко Т. М. (2010). Підготовка майбутнього вчителя музики до роботи з учнівськими оркестрами та інструментальними ансамблями: монографія. Кіровоград : «Імекс-ЛТД». 428 с.
- Тарківська-Нагилюк О. Д. (2015). Особливості виховання метро-ритмічного чуття в ансамблевому виконавстві. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14 «Теорія і методика мистецької освіти». Київ. С. 163–167.

References:

- Apatskyi V. N. (2010). Ystoryia dukhovoho muzykalno-yspolnytelskoho yskusstva [The history of musical and performing arts]. Kyiv: TOV «Zadruha». 320 s. [in Ukrainian].
- Krytskyi V. M. (2009). Muzychno-vykonavska interpretatsiia: pedahohichni problemy muzychno-vykonavskoi pidhotovky: monohrafiia. Nizhyn: NDU im. M. Hoholia. 158 s. [in Ukrainian].
- Padalka H. M. (2008). Pedahohika mystetstva [Pedagogy of mystery]. *Teoriia i metodyka vykladannia mystetskykh dysyplin*. Kyiv: Osvita Ukrainy. 274 s. [in Ukrainian].
- Palazhenko O. P. (2012). Osoblyvosti rozvytku navychok rytmu yak skladovoi muzychnoi kultury u ditei pidlitkovoho viku [The special features of development are a quick start to the rhythm of musical culture among children of the age group]. Luhansk: LDShKM. S. 253–254. [in Ukrainian].
- Pliachenko T. M. (2010). Pidhotovka maibutnoho vchytelia muzyky do roboty z uchnivskymy orkestramy ta instrumentalnymy ansambliamy: monohrafiia. Kirovohrad: «Imeks-LTD». 428 s. [in Ukrainian].
- Tarkivska-Nahyliuk O. D. (2015). Osoblyvosti vykhovannia metro-rytmichnoho chuttia v ansamblevomui vykonavstvi [Peculiarities of the metro-rhythmic chuttia in the ensemble viconavity]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Serii 14 «Teoriia i metodyka mystetskoï osvity»*. Kyiv. S. 163–167. [in Ukrainian].

Наукове видання

Мистецька освіта та розвиток творчої особистості

Випуск 1, 2025

Засновано у 2022 році

Засновник:

Рівненський державний гуманітарний університет

Періодичність видання: 4 рази на рік

Українською та англійською мовами

Коректура • В. О. Бабиш

Комп'ютерна верстка • М. С. Михальченко

Формат 60x84/8. Гарнітура Times New Roman.
Папір офсет. Цифровий друк. Ум. друк. арк. 14,18.

Підписано до друку 25.04.2025.

Зам. № 0525/401. Наклад 100 прим.

Видавничий дім «Гельветика»

65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглєзі, 6/1

Телефони: +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08

E-mail: mailbox@helvetica.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 7623 від 22.06.2022 р.